

ÖMER SEYFETTİN'İN TARİH KONULU HİKÂYELERİNDE DEĞERLER

*Erol OGUR**

ÖZET

Toplumlar, varlıklarını millet olarak devam ettirebilmek için tarihlerine dayanmak zorundadırlar. Tarih, birey veya toplumda bir millete mensubiyet bilincini canlı tutar ve onu derinleştirir. Tarih bilinci, geçmişin yorumunu, yaşanan zamanın algılanmasını ve geleceğe ait beklentileri içeren bir bilinç ve farkındalıktır. Sanatçılar, tarihî olayları farklı ve cazip bir hale sokarak okuyucuya sunarlar. Ömer Seyfettin, Peçevî, Nâima ve Hammer gibi tarihçileri okumuş, konusunu tarihten alan hikâyeler yazmıştır. Onun, konusunu tarihten alan hikâyelerinde hareket noktası Türk tarihidir. Ömer Seyfettin'in bu tarz hikâyeye yazmaktaki amacı yeni bir Türk ruhu oluşturmaktır.

***Anahtar Kelimeler:** Ömer Seyfettin, tarih konulu hikâyeler, farkındalık, tarih bilinci, ulus bilinci, Kızılme ulküsü, model şahsiyet, Türk ruhu.*

ABSTRACT

Values In Omer Seyfettin's History- Themed Stories

To be able to continue their existence as nations, societies need to base on their own histories. History keeps the sense of belonging to a nation alive in the individual or society and deepens it. The sense of history is a kind of sense or awareness including the interpretation of the past, the perception of the present and the expectations about the future. Artists present historical events to the reader by making them different and catching. Ömer Seyfettin read about such historians as

* *Dr., Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü.*

Peçevî, Nâima and Hammer and wrote stories deriving their themes from history. The starting point he takes in his stories deriving their themes from history is the Turkish History. The aim of Ömer Seyfettin's in writing this kind of stories is to create a new Turkish spirit.

Key Words: *Ömer Seyfettin, history-themed story, awaraness, history of consciousness, national consciousness, Kızilelma ideal, model personality, Turkish spirit.*

Milletleri meydana getiren kültür değerlerinden biri olarak tarih, bireyler arasında güçlü bir kimlik bağı oluşturur. Bir millete mensup olma duygusu kazanan bireylerin kendi millî değerlerine göre yaşayarak ayakta kalmaları ancak tarih bilgisiyle mümkündür (Aslan, 2006: 169). Milletler, tarihleri hakkında bilgi ve fikir sahibi olmalı, geleceklerini kurgularken tarihlerine yaslanarak oradan güç almalıdır. Milletin geleceği hakkındaki tasavvurlar ve idealler belirlenirken bireylerde tarih bilincinin uyandırılması son derece önemlidir. Tarih bilinci kendiliğinden ortaya çıkmaz; bilakis zaman, mekân ve şartlara tarih bilgisi ile bakmak ve görüleni yaşanan anın değerleri ile yorumlamak suretiyle doğar. Böylelikle milletin içinde bulunduğu olumsuz şartlardan kurtulması ve gelecek için hamleler yapabilmesi mümkün olabilecektir.

Tarih bilinci, aynı zamanda geçmişin yorumunu, yaşanan zamanın algılanmasını ve geleceğe ait beklentileri içeren bir “bilinç” ve “farkındalık”tır (Tekeli, 1998: 23). Tarih bilinci kazandırmakla, bireylerde, geçmiş hakkında doğru ve tutarlı yorum, gelecek hakkında da olumlu anlamda beklentiler oluşturmak mümkündür. Ancak tarih bilinci oluşturulurken, bireylere “iyinin geçmişte aranması gerektiği” şeklindeki eksik ve yanlış bir anlayışın telkini de son derece zararlıdır. Böyle bir anlayış, bireylerin ilgi ve dikkatinin geçmişe yönelmesine, geleceğe dönük tasavvurlara ilgisiz kalmalarına da yol açabilecektir.

Türk toplumuyla Türk aydınında tarih bilincinin oluşması Tanzimat’tan sonra başlar. Tanzimat’a kadar “millet” kavramıyla aynı dine mensup olan insanları ifade eden “ümme” kastedilmektedir. II. Meşrutiyet’ten sonra milletin adı olarak “Osmanlılık” yerine “Türklük” kullanılmıştır. Abdülaziz’in son zamanlarında ortaya çıkan “Türkçülük” hareketine kadar, “Türk” kelimesini kullanmak Osmanlı aydınlarının aklına gelmemiştir (Ülken, 1979: 76). Bu durum, Türklüğün unutulmuşluğundan değil, imparatorluğu kuran Türk milletinin siyasî birliğinin bozulması endişesinden kaynaklanmaktadır.

Tarih bilinciyle birlikte Türk toplumundaki insan tipinde de değişim başlar. Tanzimat’tan önceki Türk hayatı, ümmet hayatına has insan anlayışı

şekillenmiştir. Namık Kemal’le birlikte, önceden tespit edilmiş kaideleri ve önceden verilmiş hükümleri değil, kendi “ben”ini hareket noktası alan yeni bir insan tipi ortaya çıkar (Aktaş, 1993: 2). İdeolojik anlayışlar ve tarihî olaylar, Cumhuriyet’e kadarki sancılı dönemde bu yeni insan tipinin farklı özellikleri kazanmasına sebep olmuştur. Bunda tarihî olaylar kadar edebî eserlerin de katkısı vardır.

Edebî eserler, geçmişte yaşananları öğrenmede ve özümsemede, tarihî kaynaklardan daha etkilidir. Sanatçı, tarihten aldığı bir olaydan hareketle kurmaca bir metin meydana getirme sürecinde elde ettiği bulguları kaleme alırken tarihçiden farklı davranır. Tarihî gerçeği, aldığı kültür, dünya görüşü, bilgi birikimi ve sanat gücüne bağlı olarak tekrar kurgular. Bu açıdan bakıldığında, konularını tarihten alan roman ve hikâyelerin önemi büyüktür. Tarihî roman ve hikâyeler, okuyucuya tarih bilinci vermelidir; çünkü tarihi yorumlamak bir anlamda tarih bilinci demektir. Bu yüzden; ‘tarihî’ roman, milliyetçiliğin, millî devlet ve millî beka fikrinin kuvvetlendiği, düşman güçlerinin hissedildiği devirlerin ürünüdür (Tural, 1987: 228). Çünkü okuyucu, büyük devlet adamları ve kahramanlarına hayranlık duyar, kendinden başkalarına değer verme alışkanlığı kazanır. Kazandığı bu alışkanlıklar aracılığıyla da insanlar manevî ve ahlaki yönden beslenir ve güçlenir.

Ömer Seyfettin konusunu tarihten alan hikâyelerinde okuyucuda “farkındalık” oluşturmayı amaçlar. Farkındalık, kişinin edimlerinin bilincinde olması demektir (Tarım, 2004: 313). Yazar, “millî bilinci” harekete geçirerek Türk milletinin kendisi için anlamlı ve olumlu yeni bir kurtuluş hamlesini gerçekleştirmesinin şartlarını ortaya koyar. Ömer Seyfettin tarihten aldığı şahsiyetler ve değerler aracılığıyla “farkındalık”ı oluştururken “millî bilinç”ten destek alır. Çünkü “millî bilinç” oluşturmanın amacı, gerçeği yorumlamak ve yeniden şekillendirmektir. Ömer Seyfettin, tarih konulu hikâyeleri aracılığıyla okuyucularda “farkındalık” ve “millî bilinç” oluşturmayı amaçlamıştır.

Ömer Seyfettin, insanlardaki milliyet duygusunu uyandırırken “tarih” ve “din”i milliyet duygusunu tamamlayıcı olarak kabul eder. Bu anlayış, Ziya Gökalp ve Yahya Kemal’de de dikkat çeker. Din ve tarih mefhumları, Yahya Kemal’in düşünce dünyasında milliyet ve milliyetçilik duygularının da en önemli iki unsurudur. Din ve tarih duygularının kaybolduğu cemiyetlerde, milliyet ve milliyetçilik duyguları da zayıflar veya tamamen kaybolur (Özbalcı, 2006:49). Hikâyelerinin konularını tarihin şanlı ve kahramanlık sayfalarından alan Ömer Seyfettin, tarih aracılığıyla okuyucularda millî gururu ve millet sevgisini oluşturmayı amaçlar. Hikâyelerdeki kahramanlar da rollerini yerine getirirken sağlam bir inanca sahip olduklarını hissettirirler.

Ömer Seyfettin'in konusunu tarihten alan hikâyelerinde tarih ve tarihî şahsiyetler, millet bilincinin temel kaynaklarından biri haline gelmiştir. Yazar, bu hikâyelerinde, toplumsal gelecek kaygısıyla Türk tarihine dönmüş, yarattığı model şahıslar aracılığıyla kendisinde Türk milletine gelecek hakkında ümit ve azim telkin etme sorumluluğunu hissetmiştir.

Ömer Seyfettin'in Tarih Konulu Hikâyelerinde İşlenen Temalar

İnsanoğlu, içinde doğduğu toplumun kültür mirasına ortak olur. Bu anlamda kültür “sosyal miras ve gelenekler birliği” olarak da tanımlanabilir. İnsan, kendini geliştirirken içinde doğduğu toplumun kültürel mirasını öğrenirken bir yandan da insanı “insan” yapan evrensel değerleri de öğrenmelidir. Şair veya yazar, aktif hayattan etkilenecek, oradan beslenecek ama yapıtıyla kurguladığı dünyaya deneyimlerini yansıtacaktır (Tarım, 2004; 224). Ömer Seyfettin, içinde yaşadığı toplumun kültür mirasından yararlanarak, yaşadığı tarihî dönemin sıkıntı ve tehlikelerinden kurtulması için hikâyeleri aracılığıyla çözümler sunmuştur. Ömer Seyfettin'in hikâyeleri, kimliksizleştirilerek sömürgeleştirilmeye çalışılan bir millete adeta can suyu olmuştur.

Tanzimat döneminden itibaren sanatçılar nazım ve nesir aracılığıyla toplum zihniyetini değiştirebilecek ve bütün sahaları içine alabilecek bir yeniliğin peşinde olmuşlardır. Tanzimat'ın Batılılaşmayı mutlak çıkar yol gören zihniyeti, sosyal fonksiyonu bulunan ve fert ve toplumla ilgili her konunun rahatlıkla anlatılmasına fırsat veren, yeni roller tayin edebilen, örnek hayatlar ve insanlar sunabilen romanı, yeni bir toplum ve insanın temellerini kurmak için kullanır (Balcı, 2003; 88). Edebiyatımıza makalelerinde, şiirlerinde, tiyatro ve romanlarında “vatan ve millet sevgisi”, “dürüstlük”, “fedakârlık” gibi değerleri sokan Namık Kemal, Ömer Seyfettin'den önce edebiyat aracılığıyla “değerler eğitimi”ni gerçekleştirmeye çalışmıştır. Onun *Cezmi* romanının kahramanı Cezmi, Adil Giray, *Vatan Yahut Silistre*'deki İslâm Bey, Sıtkı Bey gibi kahramanları ile Ömer Seyfettin'in tarih konulu hikâyelerindeki kahramanlar yukarıda ifade edilen değerler bakımından çok benzerlik göstermektedir. Aralarındaki temel fark, Namık Kemal'in “Osmanlıcılık” ideolojisiyle bu değerleri Türk-İslâm halkının ortak meselesi olarak ele alması, Osmanlı İmparatorluğunun çöküşünün durdurulup eski gücüne kavuşması için çareler göstermesi yönündendir. Ömer Seyfettin ise hikâyeleri aracılığıyla yine tarihten hareketle ideal davranışlar ve şahsiyetler göstererek Türk milletinde adeta kaybolmaya yüz tutmuş “millet bilinci”ni uyandırmak ve harekete geçirmek çabasıdır.

Osmanlı Devletinin 20. yüzyıl başından itibaren hızla çöküşüne tanıklık eden Ömer Seyfettin, devrinin meselelerine yabancı kalmamış, özellikle konusunu tarihten alan hikâyeleriyle bunlara çözüm aramıştır. Ömer Seyfettin, özellikle 1917'den sonra Türk tarihindeki Peçevi, Naima gibi şahsiyetlerin eserleriyle Hammer'ın tarihine ilgi duymuş ve bunları bol bol okumuştur (Yöntem, 1947: 35). Okuduğu bu eserlerden de yararlanarak yazdığı hikâyelerinde genellikle savunmanın söz konusu olması, içinde yaşanan devirle yakından ilgilidir (Enginün, 1984: 74). Ömer Seyfettin, 1917'de yazdığı ve konularını Osmanlı tarihinden aldığı hikâyelerinde, yaşadığı dönemin meselelerine çözüm ararken çok uzak bir tarihe değil yakın tarihe gitmiş, Osmanlı'nın güçlü dönemlerinden hareket etmeyi tercih etmiştir.

Ömer Seyfettin'in "millî şuur" ve "milliyetçilik" gibi değerlerin öne çıktığı tarih konulu hikâyelerini kaleme almasını yaşadığı şartlar ortaya çıkarmıştır. Yazarın 1909-1911 yılları arasında Makedonya'da sınır boylarında geçirdiği günler, bu fikirlerin uyanmasında etkili olmuştur. Ömer Seyfettin, Balkan milletlerinin millî uyanış ve özgürlük hareketlerinin yoğun yaşandığı yerlerde görev yapması, bu milletleri bu hareketlere götüren düşünceleri ve bunların sebeplerini yakından görüp inceleme imkânı vermiştir (Önertoy, 1992: 74).

Ömer Seyfettin, 1914'te kaleme aldığı *Türklük Mefkûresi* isimli makalesinde, Osmanlı Devleti'nin büyük toprak kayıplarının ve gerilemesinin sebebi olarak Türk toplumunun kimliksizleştirildiğine ve mefkûresiz bırakıldığına dikkat çeker: "*Çünkü her millet, millet haline geçmiş, millî heyecanlarla, millî mefkûrelerle üzerimize yürüyor. Hâlbuki bizim bir mefkûremiz yok... Niçin, kimin için, nerede muharebe edeceğimizi bilemediğimiz gibi, milletçe ne yapmak istediğimizi de bilmiyorduk. Hükümetin fikri; rahatça yasayıp, etrafla hoş geçinmek ve terakki etmek idi...*" (Ömer Seyfettin, 2007a: 358)

Milletler vatanları ve hürriyetleri tehlikeye düştüğü dönemlerde, bir silkiniş, uyanış ve yaratış hamlesini yapabilmek için kendi tarih ve kültür temellerine gözlerini çevirmek ihtiyacını duyarlar. Ömer Seyfettin, Osmanlı'nın çöküş devrinin insan ruhunda ve zihninde yarattığı yıkım duygusunu yok edebilmek için bir sanatçı olarak milletin fertlerine birtakım idealler, örnek davranışlar ve kişilikler göstermek zorunluluğunu duymuştur. Hikâyeleriyle bir anlamda millî bilinci uyandırmak ve millet olma sürecini hızlandırmak istemiştir. Bu çerçevede, Ömer Seyfettin'in tarih konulu hikâyelerinin amacı, "*ortak psişik mirasımızı biçimlendiren atalarımıza ait değerler olan kolektif bilinç dışını harekete geçirmek*" (Argunşah, 2006: 38) şeklinde ifade edilebilir.

Balkan felâketini bütün acısıyla yaşayan Ömer Seyfettin, devletin hızla yıkılmakta olduğunu sezmiştir. Milletinin cesaret ve azmini canlı tutmak için konusunu tarihten alan hikâyelerinde sosyal mesajlarla donattığı kişileri, vermek istediği mesajlar çerçevesinde kurgulamış, yaşadığı devrin insanına örnek olabilecek şahsiyetleri göstermeyi amaçlamıştır. Ömer Seyfettin'in tarihin enkazından bulup çıkardığı ve yeni bir Türk ruhunun inşası için kullandığı tarih konulu hikâyelerine, maddi ve manevi yönden çöküntüye uğramış Türk milletine kendisini hatırlatan metinler (Kolcu, 2007: 15) olarak bakmak uygun olacaktır. Bu hikâyeler, okuyucunun kendi ulusunun tarihini öğrenmesine, yurt ve millet sevgisini derinden hissetmesine imkân verir. Hikâyeler ayrıca, kahramanların yaşadıkları mutluluk, gurur veya acı gibi duyguları hissettirmek, Türk milletinin kendine güven duygusunu güçlendirmek yönlerinden de oldukça etkilidir.*

Bu çalışmada, Ömer Seyfettin'in konusunu doğrudan tarihten alan ya da tarihteki önemli olaylar, dönemler veya fikirlerden beslenen hikâyeleri kazandırılmak istenen değerler yönünden incelenecektir. Bu çerçevede konusunu doğrudan doğruya tarihten alan ve bu çalışmaya konu olan hikâyeler şunlardır: "Ferman", "Kütük", "Vire", "Başını Vermeyen Şehit", "Kızılelma Neresi", "Teke Tek", "Topuz", "Nadan", "Diyet", "Forsa", "Büyücü", "Pembe İncili Kaftan", "Uzun Ömür", "Teselli".

Ömer Seyfettin'in konusunu tarihten alan hikâyelerinde işlediği temalarda, o dönemde Türk milletinin içinde bulunduğu olumsuz durumlar karşısında okuyuculara moral ve öz güven kazandırmak, gelecek için de kendilerine ümit ve azim telkin etme amacı görülmektedir. Bu düşünceden hareketle, yazarın hikâyeleri aşağıdaki temalar çerçevesinde incelenecektir:

1. Kahramanlık
2. Fedakârlık
3. Devlet terbiyesi ve ideal devlet adamı
4. Vatan ve millet sevgisi

* 11. sınıf öğrencilerine okudukları kitaplar hakkında yapılan bir ankette, hangi Türk yazarlarını eserleriyle birlikte tanıdıkları sorusu sorulmuştur. Ankete verilen cevaplardan, öğrencilerin en çok okudukları yazarın Ömer Seyfettin, hikâyelerin de konusunu tarihten alan hikâyeler olduğu görülmüştür. Öğrenciler, bu hikâyelerdeki kişilerin günümüzde örnek alınması gereken doğru insanlar olduğunu, Türk toplumunun tarihte ürettiği bu tiplerin günümüzde niçin yaşatılmadığının sorgulanması gerektiğini de vurgulamışlardır (Zorba-Kara-Kemiksiz, 2008; 107-118) Bu durum, günümüzde eğitimin her kademesindeki öğrencilerin Ömer Seyfettin'in hikâyelerini okuduklarını göstermektedir.

1. Kahramanlık

Kahramanlık, Ömer Seyfettin'in tarih konulu hikâyelerinde en çok işlenen temadır. Bu hikâyelerde olaylar genellikle Osmanlı Devletinin yükselme dönemlerinde geçmektedir. Hikâyelerde, okuyucunun atalarına karşı hayranlık ve sevgi duyması, fedakârlıkta ulaştıkları noktaları görmesi, onların devletin bekası için katlandıkları fedakârlıkları sezmesi amaçlanmıştır.

“Ferman” (2007b: 93-105) hikâyesinde, kahramanın kişilik özellikleri bizzat anlatıcı konumunda olan yazar tarafından tespit edilir. Her bakımdan örnek bir kişiliğe sahip olan Tosun Bey'in destan kahramanlarını andıran “sınırsız cesaret”, “kahramanlık” ve “çabukluk” gibi üstün özelliklerine işaret edilir.

“Kütük”te (2007b: 127-137) ise padişahın sefer yolu üzerindeki bir kaleyi almak isteyen Arslan Bey, hiç savaşmadan, düşmanı “vire”ye zorlayarak bunu başarır. Arslan Bey elli mandanın çektiği ve büyük bir top görünümündeki siyah bir kütük ile düşmanı tehdit eder. Düşman, askerlerin bağırmasıyla çıkan gürültüden Türklerin sayıca çok olduğunu düşünerek korkar ve kaleyi Türklere teslim eder. Hikâyedeki mesajlar, Arslan Bey'in kişiliğinde ve düşüncelerinde ortaya çıkar. Arslan Bey'e göre insan cesur, kahraman olmalı, mertlikten taviz vermemelidir. Düşmandan kaçmak ise hainliktir ve böylelerinin derhal boynu vurulmalıdır.

“Vire” (2007b: 138-150), bir bakıma “Kütük” hikâyesindeki olayın farklı bir kurgusudur. Hikâyenin konusu Balkanlarda geçmektedir. Barhan Bey'in kumanda ettiği yüz elli askerin koruduğu kale küçük olup stratejik öneme sahiptir. Çünkü bu kale, mutlaka alınacak olan “Kızılelma”nın yolunun geçtiği yeredir. Kale kumandanı Barhan Bey, içinde buldukları kaleyi saran düşman kuvvetini tuzağa düşürerek savaşmadan hem kaleyi düşmanın eline geçmekten kurtarmış hem de bol ganimet elde etmiştir. Barhan Bey'in düşmana galip gelmesinde çok akıllıca bir strateji uygulaması yanında, kumanda ettiği askeri çok iyi tanımalarının önemine de işaret edilmektedir.

“Topuz” (2007b: 240-247) hikâyesinde, Osmanlı Devletine isyan eden, Türklere hakaret edip onları küçümseyen Eflak prensi, kendisine hediye getiren Türk elçisi tarafından topuzla öldürülür. Aynı zamanda bir asker olan elçinin kahramanlığı, cesaret, kararlılık ve zekânın birleşmesiyle ortaya çıkar.

“Kütük”, “Vire” ve “Topuz” hikâyelerinde, kahramanlığın zekâyâ bağlı olarak ortaya çıktığının gösterilmesi dikkat çekici bir özelliktir. Hikâyelerin kahramanları olan Arslan Bey, Barhan Bey ve Türk elçisinin ortak özellikleri, düşmanlarını savaşmadan, zekâlarını kullanarak

yenmeleridir. Bu hikâyelerde, komutanlarına mutlak itaatle bağlı olan Türk askerinin kahramanlığı, Türk kumandanlarının kahramanlıkları yanında yaratıcı zekâyaya sahip oldukları düşüncesi işlenmiştir. Yazar, bu şahsiyetler aracılığıyla askerini savaşa sokmadan, her sıkıntılı duruma karşı bir çıkış yolu bulan Türk askerini yüceltmektedir.

Türk kahramanlığının işlendiği bir başka hikâye de “Pembe İncili Kaftan” (2007b: 172-184) dır. Tebriz’e, Şah İsmail’in huzuruna gönderilecek elçinin Şah İsmail tarafından hakarete uğrayacağı kesindir. Bu hakaretlere canı pahasına karşı koyacak cesur bir vatansever aranmaktadır. Bu görevi yerine getirecek kişi olarak Sadrazam’a Muhsin Çelebi tavsiye edilir. Muhsin Çelebi, sadrazamın huzuruna girince el etek öpmez ve eğilmez. Bu tavır, Muhsin Çelebi’nin “Allah’tan başka kimseye boyun eğmeme” şeklindeki ahlak anlayışına uygundur. Bu davranış, kendi sadrazamının karşısında bile eğilmeyen bir elçinin düşman padişahının karşısında da eğilmeyeceğini ve devletini en uygun biçimde temsil edeceğini sezdirmektedir. Muhsin Çelebi, İran Sarayında öldürülebileceğini bilmesine rağmen korkuya kapılmamış, Şah’ın karşısında cesaretini ortaya koymuş ve bu hareketiyle düşman karşısında devletini yüceltmıştır.

“Başını Vermeyen Şehit” (2007b: 202-213) hikâyesi, Birinci Dünya Savaşına katılan genç subaylara ve erlere tarihî kahramanlardan bir örnek vermek amacıyla yazılmıştır. Yazar, hikâyesinde *Peçevî Tarihi*’nde yer alan destanın unsurlarından yararlanmış, ancak onları çağdaş hikâye metotlarına göre işlemiş ve ona kendinden çok şey katmıştır (Kaplan, 2002: 60). Hikâyenin başkahramanı olan Kuru Kadı, buldukları kaleyi savunurken şehit düşen Deli Mehmet aracılığıyla ilâhî âleme şahit olmuş ve şehitlik müjdesini almıştır. Şehitlik ve gazilik arzusu, hikâyede gaza ruhunun ve kahramanlığın bir ifadesi olarak sunulmuştur. Hikâyede “gaza”, “kahramanlık” ve “şehitlik” kavramlarıyla ortaya çıkan dinin, millî hafızanın yükselmesi ve millet varlığının devamının sağlanmasında oynadığı önemli role işaret edilmiştir.

“Kızılma Neresi?” (2007b: 214-222) hikâyesinde, Kanuni Sultan Süleyman dönemindeki bir seferde padişahın “Kızılma Neresi?” sorusunun cevabını araması ve sonrasında yaşananlar anlatılır. “Kızıl Elma”, büyük bir millet olmanın sırrını ve iradesini içinde barındıran; bir büyük milletin kolektif bir şuurla büyük işler başarmasının, topluca bir büyük hedefe yönelmesinin sembolüdür. Bu durum, Türk medeniyetinin “ben” değil “biz” medeniyeti olduğunu gösterir (Akay, 1997: 582). Hikâyede sorunun cevabı, orduda ayakkabıcılık yapan bir yeniçeri askerine verilir. Askerin Kızılma’nın padişahın atının gittiği yer olduğu şeklindeki cevabı, Türk askerinin ve milletin Kızılma idealini ortaya koymaktadır. Bu tavır ayrıca Türk askerinin padişahına sorgulamadan güven ve bağlılık

duyduğunu, Türk milletinin sıradan bir ferde bile büyük işler yapabilme gücü ve niyetinin var olduğunu göstermesi bakımından anlamlıdır.

“Teke Tek” (2007b: 231-239) adlı hikâyede, adeta savaş için yaratılmış bir asker olan Cem’in kahramanlığı anlatılmıştır. Hikâyedeki kahramanlığın niteliği, düşmana karşı korkusuzca meydan okuma ve arkadaşlarının intikamını alma şeklindedir. İhtiyar zabit, yanındaki genç askerlere geçmişte şahit olduğu kahramanlıkları anlatır. Gözü pek bir asker olan Cem, bir kuşatma sırasında meydan okuduğu bir düşman askeri tarafından bacağından yaralanır. Bir bacağını kaybeden Cem ordudan ayrılmak zorunda kalır. Cem’in bu olaydan sonra yaşadığı hayat ölümden de beterdir. İhtiyar zabitin anlattığı Cem’in hikâyesinden etkilenen askerlerden Kasım, Cem’in öcünü almak için düşman ordusunun en güçlüsü Jan Horbordanski ile teke tek dövüşür. Kasım yaraladığı hasmını er meydanında ölme şerefine layık görmediğinden sağ bırakır. Cem’le aynı akıbeti paylaşan Horbordanski’nin de ömrü boyunca eli silah tutamayacak ve savaşamayacak şekilde yaşayacaktır.

2. Fedakârlık

Ömer Seyfettin’in tarih konulu hikâyelerinde seçilen kahramanlar olağanüstü niteliklere sahip kişilerdir. Özellikle Osmanlı Devletinin “asker-devlet” yapısına bakılırsa, bu yapı için çok gerekli olan model devlet adamı ve model asker oluşturma noktasında yoğunlaştığı görülür (Şengül, 2006: 238-239). Bu şahıslar, gösterdikleri örnek davranışlarla ihtilâl ve savaşların bedbinleştirdiği insanımıza özgüvenlerini kazandırmak, onlara devletle birlikte yaşama inancı aşılama için bir model olmuşlardır.

Ömer Seyfettin, devlet ve millet için yapılacak fedakârlığın karşılıksız olması gerektiğini ilk olarak “Pembe İncili Kaftan” hikâyesinde anlatmıştır. Vatanını çok seven Muhsin Çelebi, elçilik görevi için devlet kasasından hiçbir yardım almama koşulu ile elçilik görevini kabul eder. Devletinin itibarı uğruna, varını yoğunu rehin bırakarak herkesin rüyalarını süsleyen pembe incili kaftanı satın alır. Muhsin Çelebi, şahın sarayında kendisine oturacak yer gösterilmeyip ayakta tutulmak istenince sırtındaki pembe incili kaftanı çıkarıp yere serer ve kaftanın üzerine oturur. Muhsin Çelebi, kendi şahsında devletine yapılan hakarete karşılık vererek bütün servetini harcadığı pembe incili kaftanı şahın sarayında bırakır ve kaftanı arkasından getirenlere aldırmayarak kaftanı geri almaz. Bu hareketiyle devletini düşman karşısında yücelten Muhsin Çelebi, ülkesine bütün servetini kaybetmiş olarak döner. Muhsin Çelebi’ye göre fedakârlık, hep devletten almak değil biraz da devlete hiçbir karşılık beklemeden vermektir. Muhsin Çelebi kabul ettiği elçilik görevi için bütün servetini kaybetmeyi

göze almış, böylece devleti için kişiliğine yaraşır büyük bir fedakârlıkta bulunmuştur.

“Büyücü” (2007b: 223-230) hikâyesinde, Türklerin bilim yoluyla İslâmiyet’in yayılmasına yaptıkları büyük katkılar anlatılır. Türklerin bu özelliği, o dönemdeki Arap toplumu içinde yaşayan Doğan Bey adındaki bir bilim adamı aracılığıyla okuyucuya tanıtılır. Doğan Bey, çevresinde olan bitenlerle ilgilenmeyip bütün mesaisini bilime ayırmış, bilgisiyle zamanının çok ilerisinde yaşayan bir bilim adamıdır. Ancak böyle bir hayatın bedeli, kendisini dünyadan adeta soyutlayarak bütün ömrünü bilime adamaktır. Ömer Seyfettin’e göre, bilgi hayatta mutlaka somut bir işe yaramalıdır. Bu hikâyede, düşüncesini ispatlamak için Doğan Bey’in bilim uğruna hayatında birçok şeyden fedakârlık ettiğini, bilgisiyle devletine nasıl büyük bir faydasının dokunduğunu okuyucuya gösterir. Yazar, bilimin millet hayatında ne kadar önemli ve değerli olduğunu, milletin ilerlemesi ve güçlü olması için hayatta işe yarayacak bilim ve bilim adamlarına ihtiyaç duyulduğunu anlatmak istemiştir.

Doğan Bey’in ve Muhsin Bey’in kişilik özellikleri birbirine bazı noktalardan benzer. İkisi de kararlıdır. Başladıkları işlerden mutlaka bir sonuç alırlar. Bir diğer benzer yönleri de ülke ve devlet için yapılacak fedakârlığa hazır olmak, bunun karşısında da hiçbir karşılık beklememektir. Doğan Bey de tıpkı Muhsin Çelebi gibi, gösterdiği yararlık sebebiyle Selahaddin Eyyübi’nin kendisine sunduğu ihsanların hiçbirini kabul etmez. Çevresinde kendisine sevinç gösterisi yapan ve kendisini kutlayan insanların ilgisinden rahatsız olur. O, sadece görevini yapmıştır ve bununla övünmeyi düşünmez.

Ömer Seyfettin, vatan için fedakârlık temasını bazen de olumsuz örneklerle gösterir. “Uzun Ömür” (2007c: 357-360) hikâyesinde, bir savaşta ihtiyar bir sipahi savaş meydanından kaçarak bir ağacın altında uyurken orduya kumanda eden vezire yakalanır. Vezir, sipahiden bu durumu açıklamasını ister. İhtiyar sipahi, akranları genç yaşta savaş meydanlarında şehit olduğu halde kendisinin böyle davranarak o yaşa kadar hayatta kaldığını anlatır. Savaşın kazanılması, ihtiyar sipahinin başını vurdurmaya karar veren veziri bu kararından vazgeçirir. İhtiyar sipahi bir kez daha hayatta kalmayı başarmıştır. Savaş meydanını gezen vezir, savaşta hayatını kaybedenlerin çoğunlukla gençler olduğunu görür. Hikâyede işlenen ana düşünce, gerektiğinde hayatından vazgeçmedikçe savaş meydanında başarının kazanılamayacağıdır.

“Ferman” (2007b: 93-105) fedakârlık temasının farklı bir boyutta işlendiği hikâyedir. Hikâyenin kahramanı Tosun Bey, ilme, güzel sanatlara yatkınlığı ve gösterdiği kahramanlıkla tanınmıştır. Bu özellikleriyle kısa sürede vezirliğe yükselebilecekken sefer sırasında sadrazam hakkında

pervasızca söylediği sözler kendisinin idamına sebep olmuştur. Tosun Bey, idam fermanı bizzat eline verilerek emri uygulayacak beylerbeyine gönderilir. Yolda fermanı açıp okuduktan sonra gerçeği anlayınca önce fermandaki emre uymamayı ve devletine karşı gelmeyi aklından geçirirse de bu düşüncesinden vazgeçer. Çünkü o, şartlar ne olursa olsun devletine karşı mutlak bir itaat duygusu ve anlayışı ile yetiştirilmiştir. Tosun Bey, devletine isyan etmeyen, padişahın emri karşısında başını devleti uğruna feda edebilen yüksek bir şahsiyet örneğidir.

Bireysel fedakârlığın bir başka boyutu da “Diyet”^{*} (2007b: 262-273) adlı hikâyede ortaya çıkar. Yalnız başına yaşayan bir demirci ustası olan Koca Ali, zanaatındaki ustalığıyla çevresindeki insanların saygısını ve sevgisini kazanmıştır. Savaş zamanlarında ortadan kaybolur, savaş bitince yine ortaya çıkar. Ancak üzerine atılan bir hırsızlık olayı kolunun kesilmesi cezasını gerektirir. Kasabanın ihtiyar ancak cimri ve huysuz bir tüccarı Koca Ali’yi vire ile kurtarır. Koca Ali, kolunu kurtaran ihtiyarın aşağılamalarına katlanamaz. Vire bedeli olan kolunu keserek özgürlüğüne kavuşur. Bu hikâyede bireysel özgürlüğü işleyen Ömer Seyfettin, bunun da bedeli olduğunu, bu bedelin ödenmesi için acı veren fedakârlıklara katlanmak zorunda kalılabileceği düşüncesini işlemiştir.

3. Devlet terbiyesi ve ideal devlet adamı

Ömer Seyfettin’in tarihî konulu hikâyelerinde devletin yüceltildiği dikkat çeker. Bu, her türlü olumsuz durumda zekâsı, fedakârlığı ve kahramanlığıyla her işin üstesinden gelen devlet adamları sayesinde olmaktadır. Yazar, yaşadığı devirde devlet teşkilatının her alanındaki bozulmanın yarattığı olumsuzluğa tarihten olumlu örnekler bulup bunları hikâyelerinde işleyerek çıkış yolu göstermeyi amaçlar.

“Ferman”da Tosun Bey, babası haksız yere idam edilmiş bir beyin oğludur ve kendisini babasının emektarı büyütüştür. Yazar, böylece aynı kaderi Tosun Bey’in de paylaşacağını sezdirir. Tosun Bey, hakkında

* “Diyet” hikâyesinin, işlediği konu yönünden tarih konulu hikâyeler arasında değerlendirilmesi gerektiği hakkında Yakup Çelik’in bu konudaki görüşünü paylaştığımız için hikâyeyi de bu çerçevede değerlendirilen hikâyeler arasına aldık. Çelik’in bu konudaki tespiti şöyledir: *“‘Diyet’, tarihteki önemli bir olaya vurgu yapmadığı için veya önemli olaylar paralelinde yaşandığı belirtilmediği için tarihsel hikâye bağlamında ele alınmayabilir. Ancak tarihsel roman veya hikâyenin, tarihin ele almadığı ‘aydınlatılmamış ayrıntılar’ üzerinde durduğu da bu noktada unutulmamalıdır. Kara Ali ve çevresindekiler, savaşların çokça yaşandığı, yeniçerilerin bulunduğu dönemde tarihten koparılıp getirilmiş, belki de eski dönemlerin toplum sosyolojisini gözler önüne seren tarihsel kişilikler durumundadır.”* (Çelik, 2006: 93-94.)

sadrazam tarafından verilen idam fermanına önce karşı gelmeyi, Anadolu'daki şehzadelere birine sığınmayı aklından geçirir. Ancak aldığı eğitim onu bu kararından döndürür. Kendisini yetiştiren Salih Ağa'nın "Padişahın emrinden dışarı çıkma. Canını isterse ver. Düşünme. Dünyada olmasa bile âhirette mükâfatını görürsün..." (2007b: 103) şeklindeki öğütü hatırlar. Salih Ağa'nın bu sözleri, Tosun Bey'i itaate zorlar. Ömer Seyfettin, bu öğüt aracılığıyla okuyucuya, "kişinin canı pahasına da olsa devleti yönetenlerin emirlerine mutlak itaat etmek gerektiği" şeklinde bir mesaj vermektedir.

"Vire" hikâyesinde, kale kumandanı Barhan Bey'in kişiliğinde, bir asker ve devlet adamında olması gereken özellikler de ortaya çıkar: "*Barhan Bey, çok düşünen, hiç faka basmayan, akıllı cesurlardandı. Küçük, siyah gözleri daima karanlık bir inin derinliklerinden bakar gibi parlardı. Ne asildi, ne de kul..... Ağırlığından daima bir tarafa eğilmiş gibi duran bu başın içinde sönmez bir ateş, sönmez bir zekâ alevi tutuşuyordu....*"(2007b: 139)

"Teselli" (2007b: 164-171) hikâyesinin konusu 16. yüzyıldaki Osmanlı-İran mücadeleleridir. Erzurum Kalesi kumandanı İskender Paşa* kumandasındaki Türk ordusu İran Şahı İsmail Mirza'nın ordusu karşısında bozguna uğrar. Ülkesi için büyük kahramanlıklar göstermiş olan İskender Paşa'nın düşman karşısında uğradığı başarısızlık sonucunda devletine karşı mutlak itaati dikkat çeker. İskender Paşa, düşman karşısında uğradığı yenilginin sebeplerini sorgular, tedbirsiz davrandığı düşüncesine ulaşır ve bunun bedelini canıyla ödemeye hazırdır. Bu bozgun sonucunda padişahın kendisini idam ettireceği düşüncesiyle idam fermanını bekleyen İskender Paşa, padişahın güvenini belirten ve yaptığı kahramanca mücadeleyi öven fermanını ve hediyelerini alınca yeniden canlanır. Padişahın bu davranışı, devleti yönetenlerin emrindeki idarecilere karşı ön yargılı değil, gerçekçi ve hoşgörülü yaklaşımları gerektiğini göstermektedir. Hikâyede, devlet için büyük yararlıklar ve kahramanlık göstermiş, devlete sadakatle hizmet etmiş

* Gazi İskender Paşa, Osmanlı Devleti'nin Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman Han dönemlerinin valî ve kumandanlarından. İskender Paşa miriliva olduğu sırada Kanuni Sultan Süleyman Han'ın Macaristan üzerine yaptığı sefere katılmış, Budin Kalesi'nin fethinde yararlıklar göstermiştir. Bu hizmetlerinden dolayı 1546'da Arap-Acem Defterdarlığı'na, 1547'de Edirne Defterdarlığı'na getirilmiş, 1548'de İran Şahı'nın oğlunun Osmanlı Devleti'ne sığınması nedeniyle çıkan savaşa Kanuni Sultan Süleyman'ın maiyetinde katılmıştır. Aynı yıl Van valisi olan İskender Paşa 1551 yılında Erzurum Beylerbeyliği'ne tayin olunmuştur. Bu görevi ifa ederken Ardahan Kalesi'ni alan, Ardahan ve çeyresini fetheden Narman Kalesi'ni kansız zapteden İskender Paşa'ya bundan sonra Diyarbakır Beylerbeyliği verilmiştir. (Daha geniş bilgi için bkz. Reşid İskenderoğlu, *İskenderoğlu, Reşid: Beylerbeyi Gazi İskender Paşa (1494.1571)*, Ankara, 1989.)

devlet adamlarına kişiliklerine uygun muamele edilmesi gerektiği ana düşünce olarak işlenmiştir.

“Pembe İncili Kaftan” hikâyesinde, ideal devlet adamında bulunması gereken özellikler, Muhsin Çelebi’nin şahsında somutlaştırılmıştır. Muhsin Çelebi, devlet memuriyetini kabul etmeyen, devlet büyükleriyle menfaat ilişkisi ve devletten de beklentisi olmayan, geçimini çalışarak sağlayan birisidir. Muhsin Çelebi, büyük bir devleti temsil etme vasıflarının hepsini üzerinde taşımaktadır. Muhsin Çelebi’nin sadrazamın huzuruna geldiğinde korkusuzca söylediği devlet adamlarında bulunması gereken özellikler, Ömer Seyfettin’in yaşadığı devrin devlet adamlarında ve bürokraside gördüğü olumsuzlukların da eleştirisidir:

“Çünkü ben boyun eğmem, el etek, öpmem” dedi, “halbuki zamanın devletlileri mevkilerine hep boyun eğip, el etek, hatta ayak öpüp, bin türlü tabasbusla, riyayla, tekâpuyla çıktıklarından, etraflarına daima hep bu zelil mazilerinin çirkin hareketlerini tekrarlayanları toplarlar. Gözdeleri, nedimleri, himaye ettikleri, hep deni riyakârlar, ahlaksız müdahinler, namussuz maskaralar, haysiyetsiz dalkavuklardır. Mert, doğru, izzetinefis sahibi, hür, vicdanının sesine kulak veren bir adam gördüler mi, hemen gazez olur, mahvına çalışırlar....”(2007b: 177)

“Kızılma Neresi?” hikâyesinde, bir sefer sırasında, askerlerin padişahın çadırı etrafında âdeta galeyan halinde “Kızılma’ya” diye bağırmaları, padişahın da bunun sebebini anlamaya çalışması anlatılır. Padişahın maiyetindekiler padişahın ayaklarına kapanıp onunla Kafdağı’na kadar gitmeye hazır olduklarını söylerler. Bir önderin arkasında böyle bir desteğin ve gücün olması büyük iş yapabilmenin şartlarından birisidir. Kanuni, böyle bir gücü ve desteği bulmuş, bu güçle büyük zaferler kazanmıştır. Kızılma, Türklüğün millî ülküsüdür. Bu hedef, her dönemde Türk milletinin fetihler yapmasına ve içinde bulunduğu sıkıntılardan kurtulmasına zemin oluşturmuştur. Bu hikâyede, Türklüğün geçmişte kalan bu mefkûresi hatırlanmış, milletin içine düştüğü sıkıntılardan ve felâketlerden kurtulması için ona yeni bir hamle gücü verilmek istenmiştir. Bunun ancak bir liderin etrafında toplanarak, birlik ve beraberlik sağlanarak gerçekleştirilebileceği fikri de sezdirilmektedir.

Ülkenin idaresinde, yaşatılmasında gerektiğinde sorumluluk almak gerektiğinin önemi “Uzun Ömür” hikâyesindeki olumsuz bir örnekle anlatılmıştır. Bir savaşta, Türk askeri düşmanla savaşırken isteksizlik gösterdiğinden orduda bozulma alametleri görülür. Tek çare, orduya kumanda eden vezirin, ordunun başına bizzat geçip ön saflarda düşmanla savaşa girmesidir. Böylece askerlere bir heyecan ve gayret gelecek ve savaş kazanılacaktır. Ancak vezir, böyle bir mücadeleye girmek için uygun şartlarda yetişmemiştir. Hikâyede, orduya kumanda eden vezirin şahsiyeti,

devletin idari yapısındaki bozulmayı çok açık biçimde göstermektedir: “...Vezir iç ağalığından yetişmiş, naz ü naim içinde büyümüş, ömründe silah kullanmamıştı. Defterdarlıkta geçen hayatı, muharebeleri ona hep spor gibi göstermişti. İşte şimdi, bu yaştan sonra ateşe, demire karşı gidecekti. Bu sefer kurtulmanın çaresi yoktu. Mademki kör talih onu vezir yapmış, kumandanlık mevkiine getirmişti...” (2007c: 358)

“Nadan” (2007b: 376-381) hikâyesinde, Osmanlı Devletinin iç karışıklıklardan bunaldığı bir dönemde devlet adamının arayışı anlatılır. Padişah, vaka içinde aktif bir şahsiyet olarak değil âkil ve irade sahibi bir yönetici olarak dikkat çeker. Padişahın vurgulanan özelliği “kılıçla değil asıl aklın kuvvetiyle galebe çalındığını bilmesi”dir. Padişah, içinde bulunulan kargaşayı bastırmanın nitelikli bir devlet adamı eliyle mümkün olacağını düşünür. Ülkeyi içinde bulunduğu kargaşadan kurtaracak kişi olarak Köse Vezir’i görmekte ve onu sadrazam yapmak istemektedir.

Köse Vezir, olumsuz devlet adamı tiplerinin karşısında “cesur”, “ölüm karşısında pervasız”, “ahdine sadık” nitelikleriyle ifade edilen bütün olumlu özellikleri üstünde toplamıştır. Diğer vezirler ölüm korkusuyla padişahın huzurunda iki büklüm durmakta, hile, fesat ve fitneden başka bir şey düşünmemekte, menfaat için yalan ve iftiradan ve birbirlerinin kanını dökmekten çekinmemektedirler. Köse Vezir ise âlim ve arif, ikbal yolunun gösterişinden mağrur olmayan, para, şan, şöhret, mevki gibi şeylere değer vermeyen birisidir. Zenginliğe değer vermeyerek orta halli bir memur gibi yaşamakta, haktan başka hiçbir kuvvete baş eğmemektedir.

Hikâyede, devlet adamlarının isimlerine bir leke gelmesin diye bazen sorumluluk almak istememesi şeklindeki yanlış anlayışlarına karşı bir eleştiri vardır. Padişahın Köse Vezir’in sorumluluk aldığı takdirde ülkedeki kargaşa ortamının önleneceğini bilmesi ve bu sorumluluğu alması için Köse Vezir’i ikna edecek yolu aklıyla bulması ilginç ve başarılı bir yoldur. Köse Vezir’in sadrazam olduktan sonra işleri kısa zamanda yoluna koyması, padişahın haklılığını gösterir. Hikâyede, işleri düzeltebilecek idarecilerin iş başında bulundurulması, bu idarecilerin de şartlar her ne olursa olsun sorumluluktan kaçmamaları gerektiği ana düşünce olarak işlenmiştir.

4. Vatan ve Millet Sevgisi

Ömer Seyfettin’in konusunu tarihten alan hikâyelerinde “milliyetçilik” fikri, vatan ve millet sevgisi şeklinde ortaya çıkar. Yazarın “milliyetçilik” düşüncesi yaşadığı zamanın gerçeklerine dayanmakta ve bunlardan beslenmektedir. Vatan ve millet sevgisinin en önemli göstergeleri devletini sevmek ve onu korumak için kahramanlık göstermek, fedakârlıkta

bulunmaktadır. Hikâyelerde vatan ve millet sevgisi, kişilerin düşünceleri ve gösterdikleri kahramanlıklar aracılığıyla ortaya çıkmaktadır.

Bir insanın vatanının ve milletinin çıkarlarını kişisel çıkarlarından önde tutması ve koruma azminde olması vatan ve millet sevgisinin önemli göstergelerindedir. “Pembe İncili Kaftan” hikâyesinde, devletini ve milletini yüceltmek için onu en iyi şekilde temsil edecek davranış biçimini göstermesi, Muhsin Çelebi'nin vatan ve millet sevgisini çok somut biçimde ifade eder.

“Büyücü” hikâyesinde, Müslüman ordularının Haçlı ordularına karşı savaşları ve bu savaşlarda kazanılan zaferler, İslâmiyet'in kazanılan bu zaferlerle daha da genişlediği anlatılır. Ancak Ömer Seyfettin'in asıl amacı bunu anlatmak değildir. O, İslam'ın fetih dönemlerinde Türklerin katkılarını göstererek millet sevgisini uyandırmak ve pekiştirmek ister. Yazar, hikâye kahramanı Doğan Bey aracılığıyla Türklerin sadece savaşçı bir millet olmadığını, Türklerin içinden çok sayıda bilim adamı, sanatçı, tüccar da çıktığını göstermek ister. Ömer Seyfettin, özenle ve bir amaç doğrultusunda kurguladığı Doğan Bey aracılığıyla aynı zamanda Türklerin tarihte gerçekleştirdiği büyük işlerle ve davranışlarla okuyucunun gurur duymasını amaçlamıştır.

“Teke Tek” hikâyesinde, hikâyenin kahramanı ve anlatıcısı olan ihtiyar zabıt, Yayçe Kalesinin Türkler tarafından fethedildikten sonra Türklerin gösterdiği medeniliği ve adaleti yanındaki askerlere anlatır. Türkler, aman dileyenlere kılıç çekmemiş, esirlere ve aman dileyenlere zulmetmemiştir. Ancak Türklerden bu kadar iyilik ve adalet görmüş olan Hristiyanlar ilk fırsatta onları katletmişlerdir. Bu sözlerle, düşmanın ikiyüzlü olduğuna işaret eder. Bu durum, “Su uyur düşman uyumaz” atasözünü akla getirmektedir. Sadece milletiyle gurur duyanın yeterli olamayacağını düşünen yazar, hikâyede, düşman karşısında her zaman uyanık olmak, önceden tedbir almak gerektiği ana fikrini işlemiştir.

“Topuz” adlı hikâyenin başında yer alan “*Karamanın koyunu sonra çıkar oyunu*” atasözü hikâyenin mesajını da yansıtır. Türklerin askerlikte ve devlet yönetiminde tedbirli oldukları, akılcı yöntemler izledikleri gösterilmiştir. Türk elçisini ve maiyetindekileri bekleyen Eflak kumandanı, Türkleri hafife alan ve Türklere yüksekte bakan bir tavırla konuşur. Kumandanın yanındaki subay ise Türklerin sessiz kalışının ardında mutlaka bir intikamın yattığını, Türklerin kendilerine yapılan ihaneti mutlaka cezalandıracağını dile getirir. “Kütük”, “Vire”, “Topuz” hikâyelerinde Türklerin zekâlarını kullanarak düşmanı savaşmadan alt etmeyi başardıkları vurgulanmaktadır. Bu hikâyelerde, okuyucuda millet sevgisini oluşturmaya ve Türklük duygusunu yüceltmeye yönelik mesajlar da dikkat çekmektedir.

“Forsa” (2007c: 216-221) hikâyesinde asıl üzerinde durulan tema vatan ve bayrak sevgisidir. Meşhur Türk gemicilerinden Kara Memiş, otuz yaşındayken Malta korsanlarına esir düşer. Kırk yıl esir kalan Kara Memiş’in bütün isteği, memleketi Edremit’e kavuşmaktır. İnancını bir an olsun yitirmeyen Kara Memiş, yine ünlü bir Türk denizcisi olan oğlu Turgut Reis tarafından kurtarılır. Kırk senedir dövüşe hasret kalan Kara Memiş, düşmanla savaşmak ister. Oğlu, vurulursa vatana hasret gideceğini söylese de Kara Memiş’i ikna edemez. Türk bayrağının dalgalandığı yeri vatan olarak gören Kara Memiş, yanındakilerden şehit olursa Türk bayrağını üzerine örtmelerini ister. Bu anlayış aynı zamanda hikâyenin ana düşüncesidir. Kara Memiş, kahramanlık, özgürlüğüne düşkünlük, vatanına ve bayrağına aşk derecesinde bağlılık, azim ve irade sahibi oluş, ümidini hiçbir zaman kaybetmemek gibi birçok özelliği şahsiyetinde toplamıştır. Hikâyede bayrak ve vatan sevgisinin esaret kavramıyla birlikte işlenmesi eserin değerini artırmaktadır.

Sonuç

Toplumlar, millet olarak varlıklarını devam ettirebilmek için tarihlerine dayanmak zorundadırlar. Bir milletin gelecekle ilgili tahmin ve ideallerinin varlığı da tarih bilinci ile mümkündür. Tarihî olayları okuyucular için farklı ve cazip bir hale sokarak okuyucuya sunmayı amaçlayan sanatçı, tarihten aldığı bir olayı sanat gücü nispetinde tekrar kurgular. Tarih konulu tahkiyeli eserlerde sanatçının amacından birisi de “tarih bilinci” oluşturmaktır. Bu tür eserler, ülkenin ve milletin geleceğinin tehlikeye düştüğü, milletin kendi kurtuluşunu tarihinden hareketle millî idealler ve model şahsiyetler yaratmaya ihtiyaç duyulduğu dönemlerde daha fazla görülür. Konularını tarihten alan sanatçılar, vermek istedikleri mesajları okuyucuya iletmek için, yarattığı kahramanlarına kendi felsefesi, ideolojisi ve eserdeki amacına göre bir kimlik biçer.

Hikâyelerinde böyle bir amaç sergileyen Ömer Seyfettin, özellikle 1917’den sonra yazılmasında dönemin şartlarının da etkili olduğu tarih konulu hikâyelerini kaleme almıştır. Ömer Seyfettin’in tarihteki önemli olaylar, dönemler veya fikirlerden beslenen hikâyeleri “fedakârlık”, “kahramanlık”, “vatan ve millet sevgisi”, “devlet terbiyesi ve ideal devlet adamı” başlıklı temaları içermektedir. Bu hikâyelerde ve model şahıslarda dikkat çeken en önemli özellik, Gökalp’tan gelen “milliyetçilik” anlayışıdır. Bunun temel özelliği, bireyin değil toplumun ve devletin önceliğinin olmasıdır. Bu sebeple hikâye kahramanları, yeri geldiğinde devletin menfaatleri uğruna en ağır sorumlulukları ve görevleri tereddüt etmeden yerine getirmişlerdir.

Ömer Seyfettin, incelenen hikâyelerinin konusunu çoğunlukla Osmanlı Devletinin yükseliş döneminden almıştır. Türk milleti ve devleti bu dönemde her açıdan mükemmelliğe erişmiştir. Hikâyelerdeki olaylar ve bu olaylar içinde rol alan kahramanların fikir ve davranışları da bu dönemin kültürüne, devlet geleneğine uygundur. Hikâyelerdeki kahramanlar, kişiliklerinde büyük değişimler göstermezler. Onlar, kendilerini kahramanlık, kutsal değerler ya da mensubu oldukları millet veya devlet için feda eden kişilerdir.

Hikâyelerde verilmek istenen mesajlar, son derece güçlü kişiliğe sahip kahramanların sözleri ve davranışları aracılığıyla okuyucuya iletilmiştir. Ömer Seyfettin, bazen vermek istediği mesajı zayıf kahramanlar yaratarak da iletmeyi amaçlar. Bu, yazarın mizahi yönünün bir özelliğidir. Bu tür hikâyelerde mizah ile birlikte olumsuz duruma karşı yöneltilen bir eleştiri de görülmektedir. Ömer Seyfettin'in amacı, milletin yüksek karakterini ve ahlâk anlayışını örnek bir şahısta biriktirip deha sahibi model bir şahsiyet yaratmaktır. Eserlerinde önemli yer tutan tarih bilincinin temelinde de bu model şahsiyetler yaratma amaç ve düşüncesi yatmaktadır.

KAYNAKLAR

- Akay, Hasan (1997), “Ömer Seyfettin’in İdeal Ülkesi: “Kızılelma Neresi?”, *Türk Dili*, Sayı: 546, s. 581-591.
- Aktaş, Şerif (1993), “Namık Kemal ve İnsan”, *Doğumunun Yüzellinci Yılında Namık Kemal*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, s. 1-12.
- Argunşah, Hülya (2006), “Ömer Seyfettin’in Tarihi Hikâyelerinde Kişileştirme”, *Ömer Seyfettin’i Yeniden Okumak*, Kayseri, Erciyes Üniversitesi Yayınları, s. 37-57.
- Aslan, Erdal (2006), “Neden Tarih Öğretiyoruz?”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 20, s. 162-173.
- Balcı Yunus, (2003), “Tanzimat Romanında Modernleşme Tarzı Olarak Kahramanın Yabancılaşma Meselesi”, *İ.Ü. Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, C.XXX, İstanbul, s. 87-96.
- Berkes, Niyazi (1979), *Türkiye’de Çağdaşlaşma*, İstanbul, Doğu-Batı Yayınları.
- Çelik, Yakup (2006), “Tarihi Hikâyelerde Anlatma Problemi”, *Ömer Seyfettin’i Yeniden Okumak Ölümünün 85. Yılında Ömer Seyfettin’i Anma Toplantısı*, Kayseri, Erciyes Üniversitesi Yayınları, s. 83-97.

- Enginün, İnci (1984), “Ömer Seyfeddin’in Hikâyelerinde Yabancılar”, *Doğumunun 100. Yılında Ömer Seyfeddin*, İstanbul, Marmara Üniversitesi Yayınları, s. 51-78.
- Enginün, İnci (1992), “Ömer Seyfettin’in Hikâyeciliği”, *Doğumunun Yüzüncü Yılında Ömer Seyfettin*, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Türk Tarih Kurumu Basımevi, s. 37-49.
- Kaplan, Mehmet (2002), “Başını Vermeyen Şehit”, *Hikâye Tahlilleri*, İstanbul, Dergâh Yayınları.
- Kolcu, Ali İhsan (2007), *Millî Edebiyat II –Nesir*, Konya, Salkımsöğüt Yayınları.
- Ömer Seyfettin, (2007a), “Mektep Çocuklarında Türklük Mefkûresi”, *Ömer Seyfettin Bütün Eserleri Makaleler 1*, hzl. Argunşah, Hülya İstanbul, Dergâh Yayınları, s. 351-363.
- Ömer Seyfettin, (2007b), “Başını Vermeyen Şehit”, *Ömer Seyfettin Bütün Eserleri Hikâyeler 2*, hzl. Argunşah, Hülya İstanbul, Dergâh Yayınları.
- _____ (2007b), “Büyücü”, *Ömer Seyfettin Bütün Eserleri Hikâyeler 2*, hzl. Argunşah, Hülya, İstanbul, Dergâh Yayınları.
- _____ (2007b), “Diyet”, *Ömer Seyfettin Bütün Eserleri Hikâyeler 2*, hzl. Argunşah, Hülya, İstanbul, Dergâh Yayınları.
- _____ (2007b), “Ferman”, *Ömer Seyfettin Bütün Eserleri Hikâyeler 2*, hzl. Argunşah, Hülya, İstanbul, Dergâh Yayınları.
- _____ (2007b), “Kızıl Elma Neresi?”, *Ömer Seyfettin Bütün Eserleri Hikâyeler 2*, hzl. Argunşah, Hülya, İstanbul, Dergâh Yayınları.
- _____ (2007b), “Kütük”, *Ömer Seyfettin Bütün Eserleri Hikâyeler 2*, hzl. Argunşah, Hülya, İstanbul, Dergâh Yayınları.
- _____ (2007b), “Nadan”, *Ömer Seyfettin Bütün Eserleri Hikâyeler 2*, hzl. Argunşah, Hülya, İstanbul, Dergâh Yayınları.
- _____ (2007b), “Pembe İncili Kaftan”, *Ömer Seyfettin Bütün Eserleri Hikâyeler 2*, hzl. Argunşah, Hülya, İstanbul, Dergâh Yayınları.
- _____ (2007b), “Teke Tek”, *Ömer Seyfettin Bütün Eserleri Hikâyeler 2*, hzl. Argunşah, Hülya, İstanbul, Dergâh Yayınları.
- _____ (2007b), “Teselli”, *Ömer Seyfettin Bütün Eserleri Hikâyeler 2*, hzl. Argunşah, Hülya, İstanbul, Dergâh Yayınları.
- _____ (2007b), “Topuz”, *Ömer Seyfettin Bütün Eserleri Hikâyeler 2*, hzl. Argunşah, Hülya, İstanbul, Dergâh Yayınları.

- (2007b), "Vire", *Ömer Seyfettin Bütün Eserleri Hikâyeler* 2, hzl. Argunşah, Hülya, İstanbul, Dergâh Yayınları.
- (2007c), "Forsa", *Ömer Seyfettin Bütün Eserleri Hikâyeler* 3, hzl. Argunşah, Hülya, İstanbul, Dergâh Yayınları.
- (2007c), "Uzun Ömür", *Ömer Seyfettin Bütün Eserleri Hikâyeler* 3, hzl. Argunşah, Hülya, İstanbul, Dergâh Yayınları.
- Önertoy, Olcay (1992), "Ömer Seyfettin'de Milliyetçilik Düşüncesi", *Doğumunun Yüzüncü Yılında Ömer Seyfettin*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, s.73-85.
- Özbalcı, Mustafa (2006), *Yahya Kemal'in Duygu ve Düşünce Dünyası*, Ankara, Akçağ Yayınları.
- Şengül, Abdullah (2006), "Ömer Seyfettin'de Millî Kültür ve Ulus Bilinci", *Ömer Seyfettin'i Yeniden Okumak Ölümünün 85. Yılında Ömer Seyfettin'i Anma Toplantısı*, Kayseri, Erciyes Üniversitesi Yayınları, s. 227-242.
- Tekeli, İlhan (1998), *Tarih Bilinci ve Gençlik Karşılaştırmalı Avrupa ve Türkiye Araştırması*, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tarım, Rahim (2004), *Kültür, Dil, Kimlik Behçet Necatigil'in Şiir Dünyası*, İstanbul, Özgür Yayınları.
- Tural, Sadık Kemal (1987), *Zamanın Elinden Tutmak*, Ankara, Ötüken Yayınları.
- Ülken, Hilmi Ziya (1979), *Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi*, İstanbul, Ülken Yayınları.
- Yöntem, Ali Canib (1947), *Ömer Seyfeddin (1884-1920), Hayatı, Karakteri, Edebiyatı, İdeali ve Eserlerinden Nümuneler*, İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Zorba, İsmail-Kara, Ahmet Ali-Kemiksiz, Ömer (2008), "Ömer Seyfettin'in Hikâyelerini Okuyan Gençlerin Tematik Çıkarımları ve Oluşturdukları Roller", *2. Düünden Bugüne Ömer Seyfettin Sempozyumu Bildiriler*, İstanbul, Gönen Belediyesi Kültür Yayınları, s. 107-118.